

लीश ट ढश्म

नेपालाड पट्टको मोलकम अम्धीढान खाश्च
कीटाप-छ्योद्
अङ्ख्या - १

संवैधानिक संवाद केन्द्र
CENTRE FOR CONSTITUTIONAL DIALOGUE

संवैधानिक संवाद केन्द्र

प्रकाशक

संवैधानिक संवाद केन्द्र

पहिलो संस्करण : २०६५ साल

प्रतिलिपि अधिकार © संवैधानिक संवाद केन्द्र

सर्वाधिकार सुरक्षित छ । सामग्रीको स्रोतका रूपमा संवैधानिक संवाद केन्द्रप्रति साभार व्यक्त गरी गैरव्यावसायिक प्रयोजनका लागि यस पुस्तिकाका अंशहरू पुनःप्रकाशन र/वा अनुवाद गर्न सकिनेछ । ती पुनःप्रकाशन र/वा अनुवादको एक प्रति संवैधानिक संवाद केन्द्रलाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।

साजसज्जा तथा मुद्रण

प्रिन्ट प्वाइन्ट पब्लिसिड, त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं ।

थप जानकारी वा यस पुस्तिकाका लागि निम्नलिखित ठेगानामा सम्पर्क राख्नुहोला

संवैधानिक संवाद केन्द्र

तेस्रो तल्ला, अल्फा बेटा कम्प्लेक्स, नयाँ वानेश्वर, काठमाडौं

टेलिफोन नं. ९७७-१-४७८५९९३

ई-मेल : info@ccd.org.np

वेबसाइट : www.ccd.org.np

लीस ट डम्
१

लीस ॡ ढरुड	१
चीनुडीटाक	१
अपढाअनागट ढहदुप	२
नेपालाड लीस ॡ ढरुड ढीघुयाड अढुधनुढ	३
अढुधुढान अशुआक लागी छलफलक धीअयको	ॡ
अईधईढानीक आशुक्रादुको	६

लीस ट ढरम

नेपालाड पट्ट भर्मीको काजूसूच र मोलूम सम्वीढान सभाईड काट् मीनाम मोलोकचीसूच सम्वीढान रीकच काम छान्मनले । ईसई आसठाड चाँहटूड परीसुठीटीआड ढरम र लीसऊ मीघयाड कूढीन्च सम्वीढान् छान्के परीसूले डेच वीसयाड मूलूक भर वाई वूई छान्म राह्मले । ने पाल काट् पट्टठोक ढरम मोलूच, सामाजीक वा रेवसऊ वीसेसुटा लेच लीस आले । ईलाड ढलीड ढरम मन्डीच जाटीय गूमसुठाको ले । ईन्च अबसुठाड होडन्च राजनईटीक परनाली जून ढरमनीरपेछुया (ढरमए मछुयाकच) मालेच वा कूसई ड खास ढरमके लीसऊ मूलढरम मन्डीच लीसके भेडभावमूलक (भाकच) लीस मन्डीचीसूले । होन्च लीसे लीस भीट्रीअऊँ आस्काट् ढरम, रेवस वा आसुठाके माजाक्ले वा माओंसूले । होस्कूड गूमसुठऊ भर्मीओ लोयाटके स्याट्म मायाहच जाटले । ईसई अबढारना कागाटाड नेपालऊ लरी ढरमनीरपेछुया लीसऊ वेवसुठा ही डेम बेला खाट्च ले ड खाँचो र ले । हटई, नेपालऊ मीनाम सम्वीढान खासूच मेहोराड ईसई वीसयके सम्वीढान सभई कूसई रूपाड छलफल जाटके बाहले डेम चर्चा जाटचीसूले ।

चीन्डीटाक

कूसई र ढरमनीरपेछुया लीसे लीसो काम कर्वाहीआड कूसई ढरमऊ राजनईटीक भूमीकाके मामन्डीले । ईचेई लीसाड लेच जम्मई ढरमके काटई ढरमऊ रूपाड ओंसूले ड मनीटा जाटले । होचेई जम्मई ढरम ड ढरमओ मान्यटापट्टी माभाकम ओंसूच जाटले । जस लीस ढरमनीरपेछुया माले होसईए कूसई ड काट् कठठहारी ढरमके मान्यटा याहले र लीसऊ राजनईटीक जीवाकाड होस्के वेस्सरी जेरोहकच खासूले । होडीन्च लीसकोके ढरमओ लीस मन्डीटाकचीसूले । ढरमओ लीसकोआड ढरमओ सीराकोई लीसो राजनीटीके अरडीटाक्ले । लीसऊ जम्मई सासकीय मीग्योहे राजनईटीक ऊडडेसूया लाचवाठी होडीन्च काजूट ढरमए कायम जाट्च अनुसासन् हट मारच कराड्च भाकच वेवसुठाके लागू जाटले । लीसाड लेच अरु जम्मई ढरमको होडीन्च लीसाड की च ठोरई महट्वऊ मन्डीटाक्ले या हेपडीसूच, पेचेक्चीसूच छान्ने । काट् ढरमओ लीसाड मीबलो मुल भग्मानके मान्डीटाक्चीसूले - जनटाकोके माहले । ईट छान्नाड सरखार मेनो नीटीआड भग्मान हट ढरमओ मीराड-मान्यटालाक जूवाप याहाके परीसूच छान्ने जनटालाक ड्याहाड माछान्ने ।

होट छान्नाड ढर्मओ लीस पछेपाट लेच छान्ने । ईचेए गूमसूठऊ काट् समूहओ आसूठा ड डीहीओ वीसयके मट्टई पहीला लम्वराड बाहाकले । वीसवव्यापी भर्मीओ वा राजनईटीक लोयाटीड ईसई नट छ्याक्चीसम डूले नट होसकोके कूसई सूरछ्या नई याहके हयोक्ले ।

टर, काट् ढर्मनीरपेछ्या लीसे न ट कूसई ढर्मके लीसऊ ढर्म खासले न ट ईसके पहीला लम्वर डीनुच ढर्मऊ रूपाड ठपना जाट्ले । ईसके सासन जाट्च काम-कारवाहीआड ढर्मओ अईन कानूनकठ ही र सरोकार माछान्ने । लीसो सम्वीढान कूसई र ढर्मकठ खेरेप मामान्डीचीसले । काट् ढर्मनीरपेछ्या लीसे न ट कूसई र ढर्मओ परचार परसार जाट्ले न ट कूसई र ढर्मके नारले । ईनुच लीसऊ चीनारी ढर्म डीनी आसकाट् रूपाड ठपना छान्ने । ईसे चीनारी जम्मई लीसऊ भर्मीओ रेवसो चीनारी आले । होडीड्च लीस वेवसूठा लेच भेजाड कानून वा गूमसूठाको भर्मीओ मीराड-मान्यटाड टोड्च छान्ने । ढर्मनीरपेछ्या लीसाड कूसई र भर्मीकोई र मेल्ला मेल्लऊ ढर्म वा ढर्मओ आसूठा मूटावीक केसके मऊका ड लोयाट डीनुले । ईचेई जम्मई जनटाके ढर्मओ फुकाफाल डीही डीनीकाकले हटूड बेभाहराड र मेने मेने जाक्च ढर्म लाके डीनुले । ईडीनुच नीटीए जम्मई ढर्म वा ढर्मलचकोके मनीटाकठ ठेमाड सोटके डूसले । ईचेई जम्मई भर्मीकोके बोरोबोर डोसूच आढाराड ईजेट हट मर्याडा याहके मड्डट जाट्ले होटछान्नाड जनटई मे-मेल्लऊ ढर्म मे-मेल्लऊ आसूठा डीही ड केसमराहच छ्याप लखन मन्डीके हयोक्ले । वासूटाबाड ढर्मनीरपेछ्या लीसई लीसो काम-कारवाईआड मट्टई ढर्मओ भूमीकाके वीरोड् जाट्ले । हीडेम डेनाड ढर्म डेच भर्मीओ मेल्लाखटऊ पट्यार लगडीसूच वीसय आले । ईसके भर्मीऊ लोयाट हट सोटनटरट याहटाकके आढार खासाकके माछान्ने ।

अवढाठवागट महट्

ढर्मनीरपेछ्यटऊ नीटीए गूमसूठए लाच ढर्म र गूमसूठएलाच राजनईटीक मीवल अलक अलक डूके बाहले डेच दूटके छ्याड्ड जाट्ले । ईलाड ईस नीसाड अघेराऊँ पछ्यओवारे छ्याड्ड जाटीड-ढर्म र लीसके भाकके डेच वीबेक र न्यायआड ठोनुच राजनईटीक ठीटीओ जग खासम डाके आले । ईढीनुच जग वा टेका टयार जाटा डेहाड मट्टई ठरठरऊ ढर्म हट आसूठाओ भर्मीकूड माज्भाड बोरोबोरऊ भराड लीसे वेवाहार जाट्के हयोक्ले । ईढीनुच अवसूठाड मट्टई जम्मईको सम्वीढान भीट्रीक समान लोयटाऊ हकडार हट सरखारी नीटीकूड बोरोबोर जोगार डीनुले । नीसरा पछ्य आले - ढर्मनीरपेछ्यटई ठरठराऊ ढर्म हट आसूठऊ बोरोबोर मनीटाके लोडाकले । ईसठईड ही वार्चीसले डेनाड ढर्म वा आसूठाओ भराड कूसई भर्मी टकनीड पछेपाट छान्ने मायोक्ले । काट् ढर्म वा होसके मान्डीच भर्मीकोए आसकाट् ढर्म यवा होसई ढर्म मान्डीच भर्मीके पेचेकके माहयोक्ले ।

नेपालाड लीस २ ढरुम मीघ्याड अमूधनुढ

नेपालूड ठपना बेलाईडहौंडा नई ढरुम सासन्याकूड काट् कराड्च वीसयओ रूपाड लेम राहमनले । नेपालाऊ म्यारमीन केसूच वाडको - लीचछवी, मल्ल ड साह वाडकोई राजकाजाड हीनुड ढरुमके खास मनीटा याहम ल्या । ईसई अरुठाड हाड केट्के हट राजनईटीक नीटी खासचऊ पट्टलख कामाड हीनुड ढरुम सासुटरओ काट् कीसीमऊ परभाव सडुढई लेम राहमनले । नेपालो एकीकरन (काट् छानूच) छानूच नूनलाक नेपालूड होसेबेलाऊ परढनुमन्टीरी जडुगवहाडुर रानई १९१० साड बेलायट हट फ्रान्स छर्याहडकीड नेपालड र होसेई लीसूड छ्यापलख कानूनऊ सासनके नेपालाड लईडीकके डेम लईडीकच मूलकी अईन र ढरुमओ परभावीड भाहम मालेआ । भाकच मासके खास आँट डाच ईसई अईनए नेपालाड हीनुड वरन आसरुमोड भरलाच जाती वेवसुठाके भनई कानूनी आढार खासुमयाहा । होसेई नूनलाकूड लेसकोआड नेपालऊ ढलीडढरुम हट ढलीडरेवसो भेजाड ईसेऊ पछेपाटी परभाव लेमन ऊआँ । २००७ आड छानूच राजनीटीक करानुटी नूनलाक ड होसेई छ्यापे ठोकन डीनुम ज राहा । सासन ठीटीआड ढेमुच जातीओ भर मीकूड लोडूच राजनईटीक भूमिका र परभाव इचेऊ काट् कराड्च कारान लेआ । होटनई हीनुड डेवीडेऊटा हट ठानकठ चाहच सम्पटी वा भेजाहारीकूड परसासनाड लीसऊ लोडूच मेमोहोल र ईचेऊ नीरनुटरटऊ आसकाट् कारान ल्या ।

२०१९ साड लागू जाट्च सम्वीढाने च नेपालके हीनुड लीसऊ निठ्यान ज जाता । २०४७ समेन लईडीकच ईसई सम्वीढाने हीनुड वाडो सम्वईढानीक भूमिकाके मानीटा याहटासो नेपालाड हीनुड मान्यटाड टोडच पूरानो कूडीकच छ्यापके मेलेस समेन डामन ल्या । परजाटनुटरीकरनो होसई यामाड नेपालूड कानूनी वेवसुठाके ढरुमनीरपेछ्या खासके वा सरुखार ड लीसरीया ढरुम माजुभूड खाट्चोके घट्डीके लीसे खास कोसीट जाट्च माडाहाँ ।

२०४७ सऊ सम्वीढानाड ढलीड परजाटनुटरीक गूनको ल्या । डेनाड र ईचेई नेपालके ढलीडजाटी, ढलीडढुट, परजाटनुटरीक, माभाचीसूच भाऊ पट्ट हकऊ कठकठ हीनुड र सम्वईढानीक राजटनुटराट्मक अढीलीसऊ रूपाड र मान्या लाईडीआ । ईचेऊ ढारा ४ राड “हीनुडू” डेच सबडके डाच ईसई न ढाराड डाच ढलीडजाटीओ ड ढलीडढुटो डेच सबडकठ हट ढारा १९ ए नेपाली भरुमीके पकका जाट्च ढरुम कठ राहच लोयाटकठ डाम चीहाक जाट्के परीसूच छानुम ल्या । डेनाड र लीसूड सासन केट्च ढेनामो भरुमीकोई जातीकूड हट ढरुमओ गूमसुठाकूड लोयाटके ठपना जाट्के डेम खास साहस जाट्के माहयोका । हीनुड मान्याटाड टोडम छूसचमछूसच हट भाकचलाकीड छेऊआड छानूके टाहच जनटाके डासकमो याहचलाक खासई काम मछाना । ईचे हीनुड मामनुडीचो रेवासलेच समुडायकोआड चीनुडीटाकच अढीकारको हट होटन मारुच खासूच

जाटकोई पाछेपाट टाकम जीवाच हीनडूकोके भनई ढलीड भाका । लीसई टेलीभीजन र रेडीईड ढर्मके लार्लारटई केटम न डूआँ । होटनई न ट हीनडू चाडा हट काट खाल्या याककोके लीसर्या डेम सेटाकच छयापाड न कमी छाना न ट ढर्म फेरीचूकूड वीरोढाड सोचाई नई कमजोर छानानच डाडाँ । लीसऊ कर्मचारीकोके हीनडू चाडा डसई मन्डीकके याहचीसच डसई भट्टा चहाँ समेन र लेमई ले । आस्काट ढर्म मन्डीचकोई होडीनच सूवीढा डीनके माहयोक्चले । हीनडू ढर्म ठठा अनूसठानकोके डूसच कानूनको हट हीनडू ढर्मओ ठकनकोके जोगरडीम डाच कानून (लेखान गूठी समसठान अईन) खास् वेवसठऊ रूपाड लेमईले । कूडीकऊ ढर्मओ कामो लागी चाँहाँक र राजस्व मास्चीस्ले ।

ईढीनच पछेपाटी वेवसठा बाहेक नेपालूड कानून ठीटीआड हीनडू ढर्मईड सूलूच नीटीओ भलक छीनीड र डाडके डीनुले । भरमी हट जाहानकठ लगडीसच कूडीकलख कानूनको लेनुजाके काराडाकच हीनडू मीराड ड मान्यटाड भर परीस्मनले । मीनाम नेपालूड कूडीकलख कानूनको डोसीड साहू आसामीकूड सम्बन्ढ, वेपारीओ कारोबार, ब्याज, ढीटो, नासो, ढरऊटी ड अडालटो कामजाटच टरीका हीनडू कानूनो पछ्यकोके मन्डीच जाटम ले । होटन आपूटाली, परीवार नीयोजन, सीन्खी भाराकके, हानरकसी, जूवा ढीनच कानूनऊ वेवसठाके र ढर्मनीरपेछ्यऊ डाहाँई ओँस्के परीसच छानुले । ईसे बाटकोई जाटम ढलीड आडीबासी, जनजाटीको अरीकूजा ले चकूड ढर्मओ लोयाटऊ ठगनाड काम जाटच गूमसठाको डलीट हट मासटोकोई २०४७ लाऊ सम्वीढान मोलोकच मालेच ड ईचेई ढर्मओ लोयाट हट काट्टई नागरीकटऊ वीचार समेटऊ होस्कूड सम्बईढानीक लोयाटके जोगडीके माहयोक्च गुनासो जाटले ।

अम्वीढान अश्राऊ लागी छलफलऊ वीशयको

२०४७ लेसऊ सम्वीढानके डासम राकच अन्टरीम सम्वीढान २०६३ ए नेपालके काट “ढर्मनीरपेछ्या, मोलोकच र पूरन लोकटान्टीरीक लीस” मन्डीम ले । ईसई सम्वीढानेई नेपालके ढलीडजाटीओ ढलीडढूटऊ, ढलीडढर्मओ र ढलीडरेवस र वीसेसटा लेच लीस मन्डीकम ले । ईचेई लीसऊ हीनडू चीन्डीआकचके सम्वीढानईड डासाकके हटई हीनडू राजटन्टरके र पच्याट माटाकमले । ईट छान्नाड र मीनाम सम्वीढानई नेपालके ढर्मनीरपेछ्या लीस नीठ्यान जाटच ढलीड सेहच ले डेनाडर ईन्च नीठ्यान मट्टई ढर्मनीरपेछ्याटऊ वीसेस उड्डेस्य डेभ्याड पूरा माछानुले । ईचेओ लागी मूलूकऊ सम्बईढानीक हट कानूनी वेवसठऊ कठ कठ न सरखारऊ नीटीकूड ठरठराऊ पछ्याड र फेरीस्म राहके खाँचो ले ।

ढर्मनीरपेछ्याटा डेच ढर्म माजाकच डेच च ही जाटनाड र माहले । ईचेई खाली लीसके ढर्मईड

अलक जाटले, हट लीस र ढरमके नीस ठरठराऊ वीसाय बस्तुओ रूपाड मानडीले । ईस दूम समेन ढरमनीरपेछ्यटाए पट्ट भेजारी गूमसठा हट भरमीकूड परजाटान्टरीक लोयाटके लोडाकले हट बोरोबोर र गुईयाँओ न्याँयके जोगडीले । ईसेई परीसठीटीयाड सम्वीढान सभाए खासच मीनाम सम्वीढानई नेपालाड कूडीङ्च ढरमनीरपेछ्यटऊ बेबसठऊ जोहो जाटके डेच वीसयाड पट्टलक फोसाकम छलफल जाटके परीसच छान्ले । होटई, नेपालाड ईचेई ढरमनीरपेछ्यटाके गूमसठाड राहच जाटके पीहीनऊ लागी “लामरीकूके” ड सम्वीढान सभई ज छयाङग जाटके परीसले । ईटीड मट्टई नेपाल ढरमनीरपेछ्या मूलकऊ रूपाड कूटजाटम फेरडीसके डेच खाका छयाङग छान्चले । ईसई सम्वन्ढाड छलफलऊ बूढाको ईडीनच छान्के ह्योकले ।

- » ढरम र लीसके काट् आसकाटकठ भाकके,
- » ढरमके माछ्याकच जोगार (ढरम हट आसठा सम्वन्ठी लोयाट, मेलहो ईच्छेई मेलहो ढरम परीवरटन जाटके डीनके, भीन्डई ढरमाड आसठा लेच भरमीकोके सूरछ्या, ठरठराऊ ढरम मान्डीच भरमीकूड माजभाड माभाकचीसच, पट्ट ढरम गूमसठा मीघ्याडके बोरोबोर, कानूनो काट्टई जोगार, मेनो पट्टीच ढरम वा ढरमओ कामके खाटचो तरीकई पाहच जाटके वा भयाटाकके लोयाट)
- » दूटऊ, रेवसऊ वा ढरमओ ठोरई सडखओ समूहको टकनीड राहके ह्योकच भाकच ढीनच बाटको,
- » ढरमओ गूमसठई मेललई जाकमा लखन मेल्लऊ फूक्का ईजेट आटन डाके ड ढरमओ खाँचोए खासच ठान वा ठकनकूड खासमा, जोगार वा खाटाकच बाटको,
- » लीस भीटीरीड डाङ्च वा माडाङ्च रूपाड कूसई र खास ढरमके जोगडीच कानूनकूड वीसय
- » लीसई मूल भूसाल वा आसकाट भूसालको नीयूकटी जाटच छ्यापऊ बाटको
- » मूलकऊ अईटीहासीक, पूराटाटववीक वा रेवसऊ ढनऊ मरमट समभारऊ लागी लीसलाकीड ढरमओ गूमसठाके राजसवईड याहचीसच हीलच ढरम फईलीडीचऊ कामाड बाढीकके माखाटच वीसय,
- » ढरमऊ वा पट्टीचकठ चाहच जोलीकोके अघेर याहचीसच वीसेस लोयाटकोके फेरी जापम डोसच बाटको,
- » ढरम वा पट्टीचो भराड केट्चीसच सीपाल पाठसालऊ मीनाम सोरूप कूडीङ्च छान्के परीसले डेच बाटको,

- » कूसई र खास ढरमकठ खाट्च माछानम पट्ट खालऊँ पट्टीचकोकठ ज्योरच ढरम पाहाली जजाकोके याहके बा मायाहके डेच बाट्को,
- » अईटीहासीक सट्यो रूपाड ढरमऊ बारेआड परीसाक्के बा कूसई र काट् ढरमके आस्काट् डीनी कराड्च मन्डीम पाहाक्च टऊर टरीकऊ माटाक्चऊ बाट्को,
- » लीसलाकीड कूस कूस आढाराड ठरठराऊ ढरमकठ खाट्च पट्टके याहच वीडाको आर्साल्के र बाट्के डेच नीटीको,
- » लीसई केट्चीसाक्च रेडी बा टीभीईड सेटाक्च छान्च ढरमओ कारयकरमूड लेट्म ओस्के हट ईसई सम्बन्हाड पट्ट ढरमके आटन सूवीढा याहटाक्च बाट्को,
- » कूहीड्च ढरमओ कामकारवाहीआड मनासीब टूके ह्योकले बा फोकूड ढरमऊ कडा नारच बा छ्यान वीछ्यानके सम्वीढानई कूसई रूपाड ओस्के डेच बाट्को
- » ढरम योस्च सम्बन्ही कानूनऊ टऊलडीचऊ बाट्को,
- » चहीटूड कानूनो टरीकाके अभै ढरमनीरपेछया खास्के बाटी सरखारके घरीघरी डूस्के कूसईर मार्च सडख्यक ढरमऊ सीराऊ सीर्राड काट् ढरमनीरपेछयटा लोडाक्च आयो ग खास्के वीसय ।

अईघईढानीक आस्काट्को

ढरमए माछयाक्च (ढरमनीरपेछटा) लहो खास्च सम्बन्हाड सम्वीढान सभाऊ डसाड ढलीड आस्काट् लामको ले । अईटीहासीक रूपाड डेके आले डेहाड ढरमनीरीपेछयटा गूमस्थाकठ जाट् नाड ढरमओ फूकाफल याहके कूसई खाल्या लीसढरम कायम माजाट्के, कूसई र ढरमके मट्टई फाईडऊ लागी राजस्वईड हील्सा याहके ठूनके, मूलकूड कानून नीटीके ढरमओ मीघोईड डसाक्के, पाहाक्च नीटीके फोके, ढरम योस्चऊ लोयाट पट्टी सेहडीस्च छान्के, हट कूसई र आस्ऊऊ लेहयाहाड र राजनईटीक सीर्राके सरखार खास्के डूपच अवसर याहके ढीन्च वीसयके ढलीड जोड याहचीस्ले । चेट्टार आस्काट्को ईट जाट्म येलूके ह्योकले :

आस्काट	फाईडाको	मुख्य चूनऊटीको
१. ढरम र लीसऊ मीघ्याडाड भाक्च गारो लेके बाहले डेच मान्यटा	<ul style="list-style-type: none"> » ईसई बीचार ढलीड छ्याइड ड वेवहाराड राक्के सजीलो ले » पट्टके ढरमाड फूक्का » ढरमओ गूमसठाड सरखारी कूहच माकूहचलाकीड पूरा फूक्का » लीस ढरमाढीकारी बरग वा ढरमओ व्याख्याई परभाव माछान्च ईसठीटी » ढरमओ मीसीटाड कूसेई र टूच मालईडीचीसके 	<ul style="list-style-type: none"> » लीस खासनाड लीसई भीन्डई भीन्डई ढरमलाकीड डूपके ह्योक्च लीस खासनाड स्वड्या चोडाक्च (लीस रो, गूईयाँओ नाम्च, पट्टजनाड सीलसोभाऊ, सेहच ऊडडेस्य आढीन) लाकीड भाक्चीसच » भीन्डई भीन्डई ढरमकोलाकीड जोगर्डीम डाच हानी जाट्च छ्याप जसे मास्टोके भाक्के वा कूडीकलख गूईयाँओ जोलीकोके भरमीकोलख मनीटा मायाहले होसेईके कूट जाट्म टहाड राक्के डेच समस्या ।
२. ढरमऊ बारेआड लीस कुलक् र मालक्डीसम मूके बाहले डेच मान्यटा	<ul style="list-style-type: none"> » ढरम भरमी मेल्लाकाटो बीसय आले डेच स्वीकार जाट्च » लीसऊ माभक्च ओसचई जाट् नाड लीसलाक कूचेऊ र कूसई र ढरमओ गुनासो माछान्के ईचेऊ बलीयो पछ्य आले । » ढरमओ फूक्का » मेल्ला मेल्लई जाक्च ढरम मन्डीके लोयाट 	<ul style="list-style-type: none"> » गूईयाँके फेरडीके भोसच गूईयाँड कुलाक् ड मामोलके डेच च चूनऊटी छान्ले । » गूईयाँओ माखाट्च छ्याप लोहके साहारई गारो » ईचेऊ लागी नीटी चईढीसले ड होडीन्च नीटी ढरमओ गूमसठाकोकठ खाट्म होस्कूड न मड्डटाड खासके बाहले । » पट्ट भरमीके काट्टई जोगार याहके लीसऊ करटब्य आले ।
३. पट्ट ढरमऊ काट्टई जोगार छानके बाहले डेच मान्यटा	<ul style="list-style-type: none"> » लीसई न कूसेई ढरमओ ठापना जाट्ले न ट कूसेई र ढरमके मामन्डीम लोहच ज जाट्ले » ढरमओ फूक्का » पट्ट ढरमऊ काट्टईन जोगार » भरमीऊ भेजारीआड ढरमओ से हच भूमीकऊ स्वीकार जाट्च » ईढीन्च ढरम नीरीपेछ्यटई मभाक्च ढरमओ काम कारवाही वा पट्टजानो नीटी ऊलट्या कीरीयाकलाप टाकानीड जनटाके जोगार याहले । 	<ul style="list-style-type: none"> » काट्टई जोगार सजीलो काम माहले » लीसो ढरम डेच वीसयाड ढलीड हूटकाच छान्च कारनई लीसई ढरमओ नीठ्यानको लाके खटरा बढ्डीसले । ईसई वेवहारे ढरम नीरपेछ्याटऊ नीटीओ ऊलट्या छान्ले ।

बास्टवाड डरम नीरीपेछ्यटऊ ढलीड नमूनाको छान्के ह्योकले । सम्वीढान खास्चकोके कूसेई नमूना कूसेई रूपाड लाके डेच बीसयाड आरसालके ह्योकच ओल्चखलीक अऊसर ले । होट जाटनाड खास् जाटमः लीसऊ रूपाड नेपालो मेल्लऊ अवास्थाके पक्कई ह्यानाड डाके बाहले ।

ग्याचीस् - छ्योट् चाटे

सम्बीढान्सभाओ गीरराहको हट जाक्च पट्ट भरमीके सम्बीढान् खास्च मेसोआड छान्के न परीस्च वारच याटाक्के नई ईसे ग्याचीस छ्योटओ सूर आले । ईसे येलचको सम्बईढानीक मीफालवारे कूई र कीसीमई अघेर न टऊलडीच बिचारे रोकच वा बाट् डाच वा डेकेपाच मीमन् माहाँले । ईसे छ्योट् सड्यूकटा रास्टसङ्घीय वीकास कार्यकरम् (यूएनडीपी) ओ “नेपालाड पट्टको कठ मोल्म सम्बीढान् खास्के बाटी डूस्के (एसपीसीवीएन) परीयोजनाऊ समन्व्याड नेपाली हट बहिरा लीसूड सम्बीढान वारचकूड गोस्याहारी ढान्डासचओ मीफल आले ।

ईसे कीटापकोके चेक सेहटाक्के कुटछानार हट मीनू कूरा डाके बाटी खास् ग्वाहरीक्के जाट्चीस्ले । ढलीड भन्डारा ढलीड सेटाक्के (वाराक्के) बाड्डे लच मीग्योहए छलफलके सूहाँक्के ईसे येलचको चेस्के ह्योका डेहाड नई मानड लाच सुर डीन्च छान्चीस्ले । डीन्च टीपनीको ओँस्म ईसे मार्च कीटापकूड मीनाम हटई अरू छ्योट् टयार जाट्के ह्योक्चीस्ले ।

ईसे छ्योट्के नेपालओ चेट्ठार मुख्य लीसो ढूटकोआड लेट्च मेहोराड ढेमूड सेहच टहड जाट्म डाके हट खेरेपूड ढूटओ ढलीड सङ्ख्यए वारच खाट्च डाक् बाढीक्के कूटा जाट्म छान्ले ढान्डास्के जाट्मले । डाकओ मीचीही ज्योरच हट खाट्च चलन वारे ठरठराऊ ढूटओ गूमसठाकूड मीघयाड नूनीड छलफल हट मीलाम घोमो वाट्को छान्के असाक् छान्के ह्योक्ले । सम्बईढानीक सम्वाड् केन्डरूड ओँट होडीन्च मीलाम घोमो छान्च वाट्कोके कूसई र टरीकई छाय्ङ्ग पारीक्के माहाँले होसे ढूटकोके र मोल्मो ईसे ढान्डासड मोल्चीस्च र डूप्चऊ ढलीड डेनाड ढलीड लोडाके आले । लीसाड सम्बीढान् खास्चकठ वाट् खाट्च वीषय वसूट् वारे सम्बईढानीक सम्वाड् केन्डरईड टयार जाट्के पाच छ्योट् खट्म परीस्च वाहस्को काट छीस् ईसे मार्च कीटाप आले ।

सभासङ्को हटई ईसे बीपय बसूआड चासो डाच पट्ट भरमीकोके मूख्य सम्वईठानीक बीचार हट मूडडाकोआड मोलोकके ईसे छयोद् खट्म छीऊच येलचऊ सूर आले । छयोद् भीटीरीआड काट काटर कीटाप नेपालाड डाक्च मूख्य ढूटको (नेपाली, मईठीली, भोजपूरी, ठारू, मगर, टामाड, नेवार) र अङ्गरेजी ढूटाड डीन्ले । ईसे परीसूच बाहसूको सेके ड डीनाक्चले हटई ईसेकोके अनलाईन नाड र डामेले ।

पहीलो चरनाड ईसे येलच छयोटाड मोलोकच बीसया बसूको ईटा ले : लीस र ढरम, नेपालाड सङ्घीयटा, आढारभूट भरमीयो लोयाट, आडीबासी जनजाटीओ लोयाट, अल्पसङ्ख्यककूड लोयाट, सरखारऊ परनालीको, फूकका फाल नयाँपालीका, सठानीय सवायट्ट सासन, बीभीडटा र सामाजीक समावेसीकरन, सहभागीतामूलक सम्वीठान खासूच मेसो ।

सवैधानिक संवाद केन्द्र

तेस्रो तल्ला, अल्फा बेटा कम्प्लेक्स, नयाँ वानेश्वर, काठमाडौं

टेलिफोन नं. ९७७-१-४७८५९९३

ई-मेल : info@ccd.org.np

वेबसाइट : www.ccd.org.np

